

ВІДГУК

офіційного опонента

Ярошенко Ольги Григорівни

на дисертацію Бордюг Наталії Сергіївни

«Теоретичні і методичні основи підготовки

**фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу у системі
післядипломної освіти»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Вивчення дисертації та праць, опублікованих Наталією Сергіївною Бордюг за темою дисертації дозволило з'ясувати, що її науковий пошук детермінований, по-перше, необхідністю підвищення якості професійно-практичної та науково-дослідницької підготовки фахівців природоохоронної галузі, здатних протистояти загостренню екологічних проблем в Україні, і, по-друге – потребами збалансованого розвитку країн і регіонів в тому, щоб економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання не заважали екосистемам відновлюватися, поглинати забруднення і підтримувати життєдіяльність теперішніх та майбутніх поколінь.

У зв'язку із зазначеним, дисертаційну роботу Н.С. Бордюг можна трактувати як своєчасну відповідь педагогічної науки суспільству щодо задоволення його потреби в ефективній професійній підготовці фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу. Одержані результати мають вагоме значення не лише для теорії і методики професійної освіти, а й для покращення екологічного благополуччя довкілля.

Дисертаційна робота Н.С. Бордюг має зв'язок з науковими темами: «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДР № 0117U004904), 2017-2019 рр., «Обґрунтування методичних та практичних засад розробки й впровадження

системи екологічного управління вищими навчальними закладами» (ДР № 0115U003404), 2015-2019 рр., «Наукове обґрунтування та розробка програми формування екологічної безпеки сільських територій» (ДР № 0115U003404), 2015-2019 рр. Отже, робимо висновок, що Н.С. Бордюг обрала актуальну тему дослідження, спрямовану на розв'язання конкретної наукової проблеми – забезпечення якісної підготовки фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу; у поглядах на порушену проблему дисертантка розкриває не лише екологічне й педагогічне, а й соціальне значення проблеми дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, сформульованих у дисертації, новизна результатів. Наукові положення рецензованої роботи включають поняттєвий апарат, що стосується теоретичних і методичних основ підготовки фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу у системі післядипломної освіти, формулювання понять «підготовка фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу», «професійна компетентність з екологічного моніторингу», «критерії, показники та рівні сформованості професійної компетентності фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу».

На підставі всебічного аналізу широкої джерельної бази дисертантка обґрунтувала соціально-екологічну доцільність підготовки фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу, проаналізувала ступеневу підготовку фахівців природоохоронної галузі у закладах вищої та післядипломної освіти, позиціонувала формування у майбутніх фахівців природоохоронної галузі професійної компетентності з екологічного моніторингу як неперервний цілеспрямований процес, що відбувається в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

Науково обґрунтованими в роботі є:

- –система підготовки фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу в післядипломній освіти. Система базується на синергетичній

взаємодії цільової, методологічно-організаційної, професійно-розвивальної, результативної підсистем;

- умови наскрізної неперервної екологічної освіти з науково-обґрунтованою теоретико-методологічною архітектонікою змісту й інтеграції у сфері освіти, науки, інноватики та професійної зайнятості;

- модель формування професійної компетентності фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу, до якої входять цільовий, концептуальний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулятивний, результативно-діагностичний складники. Підготовка за цією моделлю передбачає застосування системного, синергетичного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного підходів;

- концепція підготовки фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу у післядипломній освіті.

Зазначене вище доводить наукову новизну одержаних у дослідженні результатів, серед яких наявні ті, що одержані вперше, та ті, що було удосконалено, та які набули подальшого розвитку.

Робота характеризується єдністю теоретичних положень, покладених в основу обґрунтування моделі професійної підготовки фахівців з екологічного моніторингу, розроблення методичних засад процесу формування професійної компетентності фахівців з екологічного моніторингу в єдності вищої та післядипломної освіти. Окремо варто відзначити зосередження уваги дослідниці на міждисциплінарній взаємодії і науковій роботі у цьому процесі.

Достовірність результатів дослідження. По кожному із поставлених завдань дисертантка отримала ствердні результати, достовірність яких підтверджена кількісним та якісним аналізом.

У роботі наукове обґрунтування отримали зміст професійної підготовки майбутніх фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу, теоретичні й організаційні засади підвищення кваліфікації фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу у системі

післядипломної освіти. Все це доводить, що мета дисертаційного дослідження досягнута.

Практичне значення результатів дослідження полягає у створенні навчально-методичних комплектів з дисциплін «Моніторинг довкілля», «Системний аналіз якості навколишнього середовища»; навчально-методичного забезпечення з екологічного моніторингу для фахівців природоохоронної галузі.

Одержані результати з належною повнотою дисертантка розкрила в опублікованих за темою дисертації наукових працях.

Рукопис дисертації чітко структурований, характеризується завершеністю тексту кожного з п'яти розділів, належною мовно-стилістичною грамотністю, використанням для представлення одержаних результатів таблиць, гістограм, схем, доцільністю додатків, що додатково розкривають чи ілюструють основний зміст роботи.

Текст автореферату ідентичний до тексту рукопису дисертаційної роботи. Матеріали і висновки кандидатської дисертації у докторській дисертації здобувачка не використовує.

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи, а також належну наукову кваліфікацію автора, зазначимо, що у процесі вивчення та аналізу змісту автореферату й рукопису дисертації, одержаних результатів дослідження постали окремі дискусійні питання, виникли певні пропозиції та побажання. Наведемо приклади..

1. Хоча першим завданням дослідження передбачено аналіз зарубіжних інформаційних джерел і практик, у тексті дисертації результати цього аналізу розкрито скупо.

2. Потребує пояснення, чому об'єкт дослідження стосується вищої освіти, а предмет – післядипломної. Згідно Закону України «Про освіту» – це різні види освіти.

3. Здобувачка цілком правильно тлумачить поняття критерію як ознаки, за якою оцінюють, визначають чи класифікують щось, здійснюють

оцінку предмета чи явища, але не уникла помилки багатьох дослідників, присвоївши критеріям назви компонентів компетентності. Однойменна назва компонентів професійної компетентності фахівців природоохоронної галузі з екологічного моніторингу і критеріїв їх сформованості нівелює призначення критерію як еталону, мірила.

4. У підрозділі 2.2 автор формулює основні принципи підготовки фахівців природоохоронної галузі у післядипломній освіті, яких слід дотримуватися у ході навчально-методичної роботи, що цілком слушно. Проте, на нашу думку, формулювання останнього з них потребує доопрацювання.

5. Висновки після розділів тяжіють за стилем до анотації проробленого, а мали б містити узагальнену думку щодо розкритих у розділах результатів дослідження. Загальні висновки не містять рекомендацій, сформульованих на підставі одержаних результатів дослідження.

6. У Розділі 5 має місце змішування понять «педагогічний експеримент» і «педагогічне дослідження». Потребує уточнення назва рисунку 5.4.

7. За представленими результатами дослідження бачимо, що авторіві вдалося розкрити формування і розвиток досліджуваного феномену не лише у післядипломній освіті, але й у вищій, охопивши перший, другий і третій її рівні. Однак у формулюванні теми дослідження це не відображено, хоча воно могло б бути, на наш погляд, і таким: «Підготовка фахівців природоохоронної галузі до екологічного моніторингу у системі «заклад вищої освіти – заклад післядипломної освіти»».

8. Позитивним є те, що здобувачка наукового ступеня має публікацію у фаховому виданні України, що внесено до міжнародної наукометричної бази Scopus. Це стаття 27. Alpatova O.M., Garlinska A.M., Bordyug N.S. Seasonal Changes in the Density and Species Diversity of Testate Amoebae in the Teteriv River (the Town of Zhytomyr). Hydrobiological Journal. 2019. Vol. 55. № 1. P. 36-43. ().). Однак, немає впевненості в тому, що цю статтю слід вважати-

науковою працею, у якій опубліковані основні наукові результати дисертації, оскільки у публікації йдеться про сезонні зміни різноманітності густоти та виду заповідних амеб у р. Тетерів (м. Житомир), а серед ключових слів відсутні педагогічні терміни.

ВИСНОВОК. Зазначені дискусійні моменти, помічені неточності не позначаються на високій оцінці наукової новизни і практичної значущості результатів самостійного і завершеного дисертаційного дослідження Н.С. Бордюг. Дисертаційна робота «Теоретичні і методичні основи підготовки фахівців природоохоронної галузі у системі післядипломної освіти» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 „Порядку присудження наукових ступенів”, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р.

Наталія Сергіївна Бордюг заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
завідувач відділу
інтеграції вищої освіти і науки
Інституту вищої освіти
Національної академії
педагогічних наук України

О. Г. Ярошенко

О. Г. Ярошенко

Підпис *Ярошенко*
Заступник завідувача відділу наукової
організаційної та кадрової роботи
Інституту вищої освіти НАПН України.
26.09.2019р

